

Dampmaskiner, og Omstændighederne ikke være gunstige for denne Fabrikationsgreen, saaledes at dette Værksted savnede Arbejde, først da begyndte man at anvende det til at udføre de samme Gjenstande, som hidtil vare udførte i de private Værksteder. Hvad Jernstøbegodset angaaer, da ligger Beviset for, at dette kan udføres lige saa billigt og ligesaa godt i private Værksteder, deri, at en stor Deel er bleven leveret fra private Værksteder i en lang Række af Aar, og at denne Concurrence, opstillet af de private Værksteder, har virket heldigt paa Frederiksværks Tilvirkning, ikke alene med Hensyn til Bessaffenheden, men navnlig med Hensyn til Prisen. Altsaa, saavel Støbegods som de andre Gjenstande kunne tilveiebringes i private Værksteder paa samme Vilkaar, ja, jeg vil endog saa gaae meget videre, de ville kunne tilveiebringes med større Lethed, naar man tager Hensyn til, at de private Værksteder, som nærmest kun træde ind i denne Tilvirkningsgreen, leve mere under Control af Dverbestyrelsen, saa at i denne Henseende er ikke nogen Tvivl. Der er endnu paa Frederiksværk en Fabrikationsgreen, nemlig Tilvirkningen af Sabler, men, naar vi lægge Mærke til, at vor Geværtilvirkning er meget dyr, og at vi meget snart maae have en Afgjørelse af, hvorledes denne skal gaae til for Fremtiden (Hør!), at vi enten maae være fattede paa slet ikke at have nogen Geværfabrik her i Landet, eller at have en Fabrik, som vi, ved at give den en større Udvikling, sætte istand til at arbejde billigere, saa vil man komme til at indsee, at det Naturlige er, at forene h'e l e Waabenfabrikationen paa eet Sted, det være sig nu paa Frederiksværk eller, som rimeligere er, der, hvor Geværfabrikationen er for Diebliffet. Sabelfabrikationen i Fredstid vil heller ikke have Meget at betyde; vi ville snart have et saadant Forraad af Sabler, at den aarlige Tilvirkning langtfra ikke vil være tilstrækkelig til at bære denne Fabrik, og den har derfor ogsaa været bragt paa et saadant Standpunkt, at vi, blot for at kunne holde Arbejde tilfæde, have maattet kaste os ind paa mange forskjellige Slags Fabrikationsgrene, lige indtil at gjøre Staalspænder for Damer. En Fabrikationsgreen, som imidlertid egentlig bærer Fabrikken

igennem og som i de senere Aar har gjort gode Fremstrid, det er Knivfabrikationen, men, at Staten skal være Knivfabrikant, troer jeg dog ikke, man vil forlange; man maa meget mere ønske, at en Privatmand overtager Fabrikationen af Knive. Naar man altsaa lægger Mærke til disse forskjellige Forhold, troer jeg, at man meget snart vil komme til den Erkendelse, at der af disse Fabrikationsgrene ingen er, som trænger til at vedblive for Statens Regning, men at saavel Sabelfabrikationen — hvad jeg i min Levetid har seet Beviser paa — som ogsaa Fabrikationen af Lavetter etc. er i høi Grad fristende, naar man har et Værksted, som enten skal have Bestilling eller i modsat Fald ligger Staten til Byrde. Det fører altid til at gjøre konstige Bestillinger. Det har derfor ogsaa været Brug, og jeg selv har været med at deeltage deri, at vi engang imellem reiste om og spurgte paa alle mulige Kanter: Skulle I ikke kunne trænge til nogle Sabler? og efterat der saaledes var søgt efter paa alle mulige Kanter, hvor man maaskee kunde have en Trang til Sabler, blev der bestilt nogle Sabler. I og for sig er det jo overmaade smukt af Fabrikanten at, udfinde, hvor der er et Hul, hvori de kunne putte en Fabrikationsgjenstand ind, saa have de Noget at leve af, det er deres Pligt; men Staten bør neppe indlade sig paa Saadant. Hvad Jernstøberiet paa Frederiksværk angaaer, saa gaaer det dermed som med Knivfabrikationen, at det bæres for en meget væsentlig Deel ved Støberiet af støbt Gods, som gaaer i Handel og Wandel, og det har i denne Henseende svinget sig op i en betydelig Grad, saa at jeg ikke troer, at man træder noget andet Støberi for nær, naar man siger, at det saa at sige staaer i Spidsen for Støbningen af de almindelige Handelsvarer, vel ikke af de fineste og meest udmærkede, men af de bedste, man har, saavel Gryder som Kaffeloyne og lignende Gjenstande. Denne Fabrikationsgreen kan imidlertid drives fuldt saa vel af en Privatmand, og det er fuldt saa passende, at en Privatmand sender Bud omkring, for at løbe fra Dør til Dør og spørge, hvormange Gryder og Kaffeloyne de have, end at Staten gjør det, og dersom Staten ikke gjør dette, saaer den ikke